

ČESKÉ NÁRODNÍ HNUTÍ V REVOLUCI (1848-1849)

Klíčová slova: Metternichův pád, Ferdinandův příslib konstituce, petice, pražský Národní výbor, Slovanský sjezd, červnová revoluce v Praze, zasednutí vídeňského Ústavodárného sněmu, zákon o zrušení poddanství a roboty, přeložení Ústavodárného sněmu do Kroměříže, personální změna na trůnu, vojenské rozehánání Ústavodárného sněmu, březnová oktrojovaná ústava, prozrazené májové spiknutí, porážka revoluce

1. Požadavky českého národního hnutí

- **povstání obyvatel Vídně** → císař *Ferdinand I.* propouští nenáviděného *Metternicha* a v březnu 1848 slibuje svolání Ústavodárného shromáždění
- Pražané posílají císaři různé **petice** s přáním změnit absolutistický způsob vlády
- císařem udělena (*Pillersdorfova*) ústava, nikdy však nenabyla účinnosti
- v dubnu 1848 vytvořen v Praze **Národní výbor** zastupující české veřejné mínění (složen ze zástupců šlechty a měšťanstva)
- skupinu vyšších vrstev měšťanů zastupovali **liberální politikové**
- stoupcí drobných vrstev byli **radikálové**
- **společným zájmem** obou skupin bylo vybojovat **rovnoprávné podmínky** pro další existenci českého národa v rámci habsburské monarchie
- v červnu 1848 se v Praze konal **Slovanský sjezd** – požadavek zachovat celistvost říše, ovšem na základě ústavnosti, národní rovnoprávnosti a svébytnosti slovanských národů
- 12. června 1848 vypukla **revoluce v Praze**, revolucionáři se střetli s vojskem generála *Windischgrätze* [vindyšgráce], po týdnu revoluce potlačena, Národní výbor byl rozpuštěn

2. Zrušení poddanství

- po porážce pražských bouří revoluce ve Vídni pokračovala
- v červenci 1848 se ve Vídni sešel **Ústavodárný sněm** (účast českých politiků), přijat **zákon o zrušení poddanství a s ním spojené roboty**, panovníkem potvrzen v září 1848

3. Ústup revolučního hnutí

- v říjnu 1848 vídeňské povstání potlačeno armádou
- Ústavodárný sněm přeložen z Vídně do **Kroměříže**
- v prosinci 1848 *Ferdinand* s donucením odstupuje, na trůn přichází **František Josef I.** (1848-1916)

4. Nové naděje

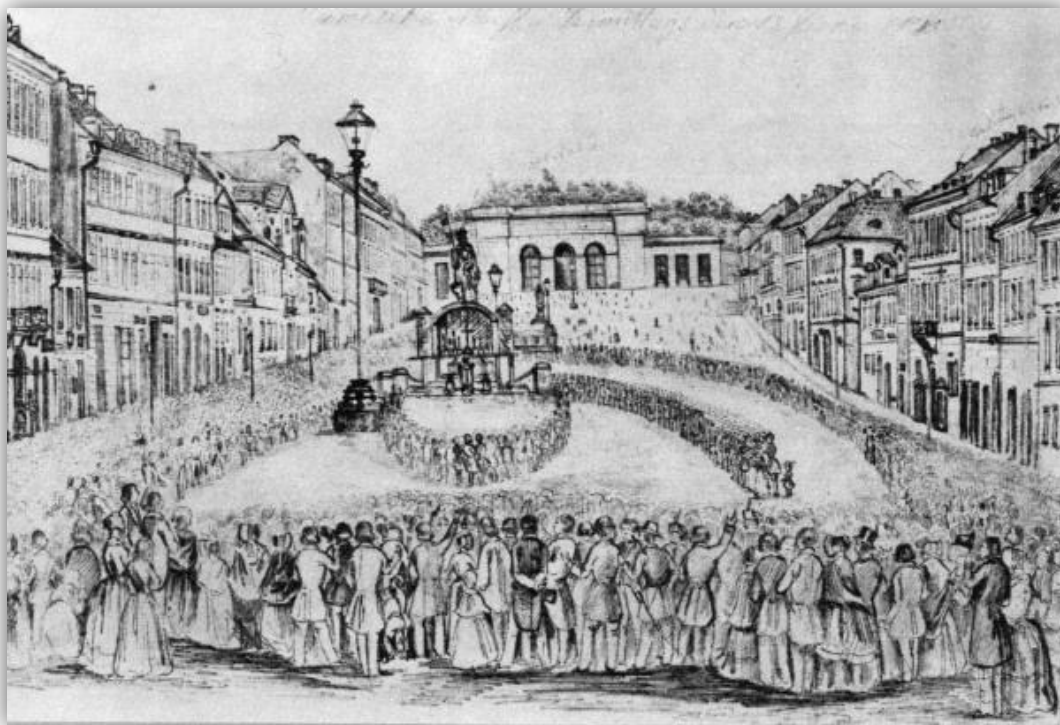
- na podzim 1848 nové oživení revolučního hnutí v Praze (převaha stoupenců radikální demokracie)
- v březnu 1849 vojensky **rozehrán kroměřížský sněm**, císařem vydána (*Stadionova*) **oktrojovaná ústava**
- připravované **májové spiknutí** pokoušející se o zvrát poměru opět ve prospěch revoluce prozrazeno → řada studentů, dělníků a novinářů zajata, v Praze vyhlášen **výjimečný stav** (až do roku 1853!)
- české národní hnutí sice nezměřilo, ale vystoupilo s požadavky, které se staly základem politiky české reprezentace

Zprávy o revoluci v Paříži podnítily revoluční hnutí také v habsburské monarchii. Jaro 1848 se neslo ve znamení konce vlády kancléře Metternicha, zrušení cenzury a příslibu vyhlášení ústavy.

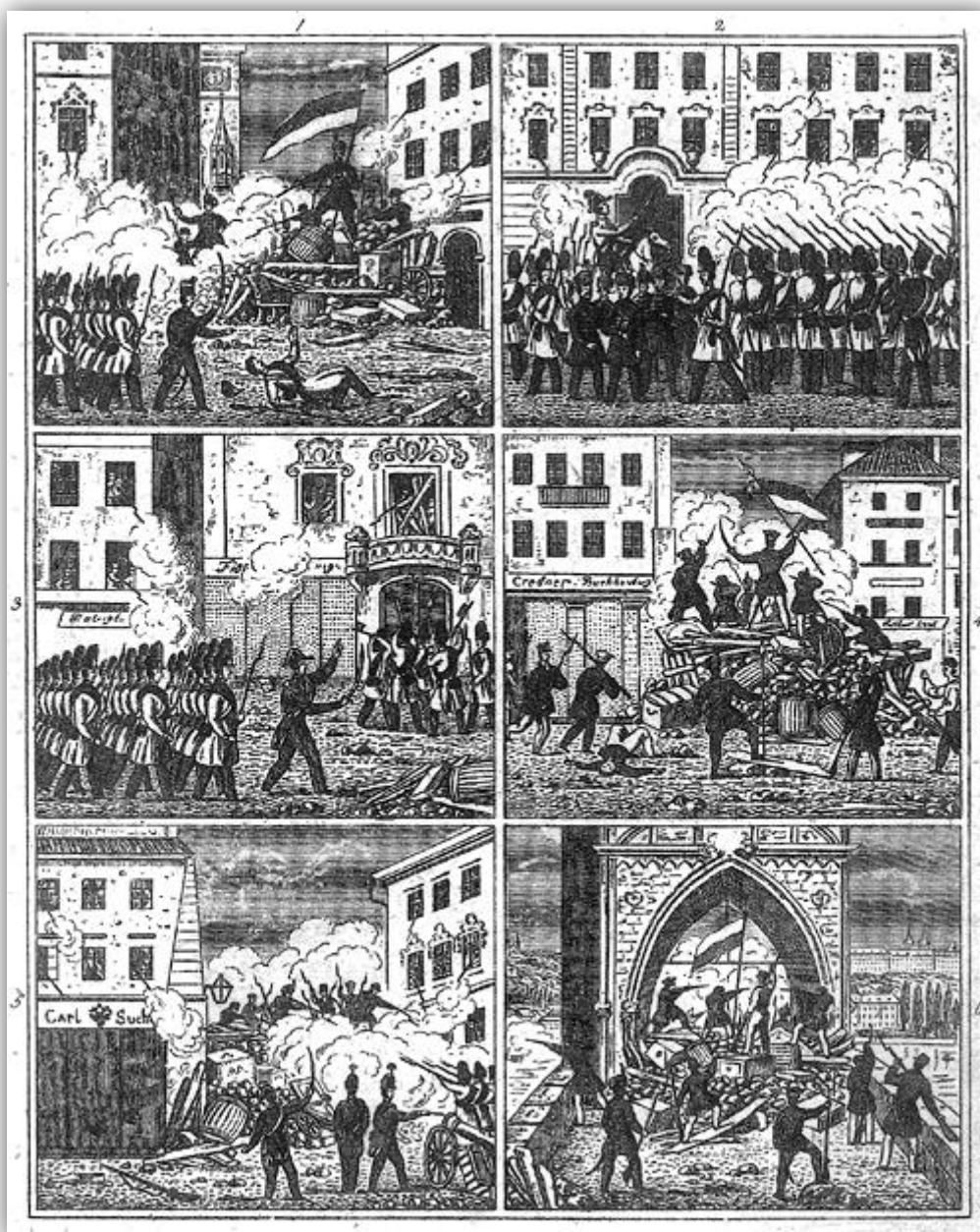
Jaro 1848 a události s ním spojené znamenaly pro obyvatele našich zemí dobu naděje a hledání nového uspořádání státu. Tyto naděje byly s koncem červnového povstání zmařeny.

Revoluce byla v evropských zemích potlačena dříve, než se stačily naplnit její hlavní požadavky. Myšlenky roku 1848 však zůstaly mezi lidmi živé a ovlivnily řadu dalších generací u nás i v Evropě.

RANDÁK, Jan – KALISTOVÁ, Ivana. Radujme se! Nový den nám svítá!... In: Dějepis 8. Praha: Fraus, 2010, s. 73, 75 a 77.

Svatodušní mše na Koňském trhu v Praze dne 12. června 1848

Svatodušní bouře v Praze dne 12. června 1848

(Zdroj: RUDL, Joseph. *Die Barrikaden Prag's in der verhängnißvollen Pfingstwoche 1848. Dargestellt in einigen Bildern mit beleuchtendem Texte aus den Begebenheiten dieser Tage.* Prag: Landau, 1848.)

Wir Ferdinand der Erste, von Gottes Gnaden Kaiser von Oesterreich;

König von Ungarn und Böhmen, dieses Namens der Fünfte, König der Lombardei und Venedigs, von Dalmatien, Croatien, Slavonien, Galizien, Lodomerien und Ilirien; Erzherzog von Oesterreich, Herzog von Lothringen, Salzburg, Steiermark, Kärnthén, Krain, Ober- und Nieder-Schlesien; Großfürst von Sieienbürgen; Markgraf von Mähren; gefürsteter Graf von Habsburg und Tirol &c. &c.

haben nunmehr solche Verfügungen getroffen, die Wir als zur Erfüllung der Wünsche Unserer treuen Völker erforderlich erkannten.

Die Pressfreiheit ist durch Meine Erklärung der Aufhebung der Censur in derselben Weise gewährt, wie in allen Staaten, wo sie besteht.

Eine Nationalgarde, errichtet auf den Grundlagen des Besizes und der Intelligenz, leistet bereits die erspriesslichsten Dienste.

Wegen Einberufung von Abgeordneten aller Provinzial-Stände und der Central-Congregation des lombardisch-venetianischen Königreiches in der möglichst kürzesten Frist mit verstärkter Vertretung des Bürgerstandes und unter Berücksichtigung der bestehenden Provinzial-Verfassungen zum Behufe der von Uns beschlossenen Constitution des Vaterlandes ist das Nöthige verfügt.

Sonach erwarten Wir mit Zuversicht, daß die Gemüther sich beruhigen, die Studien wieder ihren geregelten Fortgang nehmen, die Gewerbe und der friedliche Verkehr sich wieder beleben werden.

Dieser Hoffnung vertrauen Wir um so mehr, als Wir Uns heute in Euerer Mitte mit Rührung überzeugt haben, daß die Treue und Anhänglichkeit, die Ihr seit Jahrhunderten Unseren Vorfahren ununterbrochen, und auch Uns bei jeder Gelegenheit bewiesen habet, Euch noch jetzt, wie von jeher, befeulet.

Gegeben in Unserer kaiserlichen Haupt- und Residenzstadt Wien, den fünfzehnten März, im Eintausend achthundert acht und vierzigsten, Unserer Reiche im vierzehnten Jahre.

Ferdinand.

Carl Graf von Tuzaghi,

oberster Kanzler.

Franz Freiherr von Pillersdorf, Hofkanzler.

Joseph Freiherr von Weingarten, Hofkanzler.

Nach Seiner k. k. apostol. Majestät

höchst eigenem Befehle:

Peter Edler von Salzgeber, k. k. Hofrath.

Indem das k. k. Gubernium diesen neuen Beweis der allerhöchsten landesväterlichen Gnade Sr. Majestät unsers allgeliebten Monarchen zur öffentlichen Kenntniß der biedern Bewohner von Tirol und Vorarlberg bringt, zählt es mit Zuversicht darauf, daß das Band der felsenfesten Treue und Anhänglichkeit, welches sie seit einem halben Jahrtausende an das durchlauchtigste Kaiserhaus gebunden hält, dadurch nur um so inniger noch für die Zukunft werde geschlungen werden und die treuen Tiroler und Vorarlberger ihren Dank für diese allerhöchste Gnade vor Allem durch Aufrechthaltung der Ruhe und Ordnung bewähren werden.

Innsbruck am 18. März 1848.

Vom k. k. Landespräsidium für Tirol und Vorarlberg.
Clemens Graf und Herr zu Brandis,